ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 5. októbra 2010 *

Vo veci C-400/10 PPU,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Supreme Court (Írsko) z 30. júla 2010 a doručený Súdnemu dvoru 6. augusta 2010, ktorý súvisí s konaním:

J. McB.

proti

L. E.,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory K. Lenaerts (spravodajca), sudcovia R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, T. von Danwitz a D. Šváby,

* Jazyk konania: angličtina.

generálny advokát: N. Jääskinen,
tajomník: L. Hewlett, hlavná referentka,

so zreteľom na návrh vnútroštátneho súdu prejednať prejudiciálny návrh v rámci naliehavého konania podľa článku 104b rokovacieho poriadku,

so zreteľom na rozhodnutie tretej komory z 11. augusta 2010 vyhovieť tomuto návrhu,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 20. septembra 2010,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— J. McB., v zastúpení: D. Browne, SC, a D. Quinn, BL, ktorých splnomocnil J. McDaid, solicitor,

— L. E., v zastúpení: G. Durcan, SC, N. Jackson a S. Fennell, BL, ktorých splnomocnila M. Quirke, solicitor,

— Írsko, v zastúpení: D. O'Hagan, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci M. MacGrath, SC, a N. Travers, BL,

— nemecká vláda, v zastúpení: J. Kemper, splnomocnená zástupkyňa,

— Európska komisia, v zastúpení: A.-M. Rouchaud-Joët a M. Wilderspin, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí generálneho advokáta,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi J. McB., ktorý je otcom troch detí, a L. E., ktorá je ich matkou, o návrat týchto detí, ktoré sa v súčasnosti nachádzajú s ich matkou v Anglicku, do Írska.

Právny rámec

Haagsky dohovor z roku 1980

3 Článok 1 Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980 o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1980“) stanovuje:

„Cieľom tohto dohovoru je:

a) zabezpečiť okamžitý návrat detí, ktoré boli neoprávnene premiestnené do niektorého zmluvného štátu alebo sú v ňom zadržiavané, a

b) zabezpečiť, aby opatrovnícke práva a práva styku podľa právneho poriadku jedného zmluvného štátu sa účinne dodržiavali v ostatných zmluvných štátoch.“

4 Článok 3 uvedeného dohovoru znie:

„Premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa sa považuje za neoprávnené, ak:

a) je porušením opatrovníckeho práva, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba buď spoločne, alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, a

b) v čase jeho premiestnenia alebo zadržania sa toto právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne, alebo samostatne, alebo by sa takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu.

Opatrovnícke právo uvedené v písmene a) možno nadobudnúť najmä priamo zo zákona alebo na základe rozhodnutia súdu alebo správneho orgánu, alebo na základe dohody platnej podľa právneho poriadku tohto štátu.“

5 Článok 15 Haagskeho dohovoru z roku 1980 znie:

„Súdne alebo správne orgány zmluvného štátu môžu pred vydaním rozhodnutia vo veci návratu dieťaťa požiadať, aby žiadateľ zabezpečil od orgánu štátu obvyklého pobytu dieťaťa rozhodnutie alebo iný doklad o tom, že premiestnenie alebo zadržanie bolo neoprávnené podľa článku 3 dohovoru, ak takéto rozhodnutie či doklad možno v tomto štáte získať. Ústredné orgány zmluvných štátov poskytnú žiadateľovi pomoc v potrebnom rozsahu na zabezpečenie takého rozhodnutia alebo dokladu.“

Právo Únie

6 Odôvodnenie č. 17 nariadenia č. 2201/2003 stanovuje:

„V prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa sa má bez odkladu dosiahnuť návrat dieťaťa, a na tento účel by sa mal naďalej uplatňovať [Haagsky dohovor z roku 1980], doplnený ustanoveniami tohto nariadenia, najmä jeho článkom 11. …“

7 Podľa odôvodnenia č. 33 uvedeného nariadenia:

„Toto nariadenie uznáva základné práva a dodržiava zásady Charty základných práv Európskej únie [ďalej len ‚charta']. Predovšetkým sa snaží zabezpečiť rešpektovanie základných práv dieťaťa, ako je ustanovené v článku 24 [charty]."

8 Článok 2 bod 9 toho istého nariadenia vymedzuje pojem „opatrovnícke právo" ako „práva a povinnosti súvisiace s osobnou starostlivosťou o dieťa, najmä právo určiť miesto pobytu dieťaťa".

9 Článok 2 bod 11 nariadenia č. 2201/2003 upresňuje, že „… premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa" je neoprávnené, ak:

„a) je porušením opatrovníckeho práva nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním;

a

b) za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržania sa toto opatrovnícke právo aj skutočne vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu. Opatrovnícke právo sa považuje za vykonávané spoločne, ak na základe rozsudku alebo zo

zákona jeden nositeľ rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností.“

10 Článok 11 uvedeného nariadenia s názvom „Návrat dieťaťa“ stanovuje:

„1. Keď osoba, orgán alebo iný subjekt, ktorý vykonáva opatrovnícke právo, podá žiadosť na príslušné orgány členského štátu o vydanie rozsudku podľa [Haagskeho dohovoru z roku 1980], aby dosiahla návrat dieťaťa, ktoré bolo neoprávnene premiestnené alebo zadržané v inom členskom štáte ako členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, uplatňujú sa odseky 2 až 8.

…

3. Súd, ktorému sa podala žiadosť o návrat dieťaťa podľa odseku 1, koná o žiadosti urýchlene najrýchlejšími postupmi, ktoré mu poskytuje vnútroštátny právny poriadok.

Bez toho, aby bola dotknutá prvá veta tohto odseku, súd vydá rozsudok najneskôr do šiestich týždňov od podania žiadosti, ak tomu nebránia výnimočné okolnosti.

…

6. Ak súd vydal príkaz o nevrátení podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980, musí okamžite, buď priamo alebo prostredníctvom svojho ústredného orgánu, zaslať odpis súdneho príkazu o nevrátení a súvisiace písomnosti, najmä záznam súdnych pojednávaní, súdu s právomocou alebo ústrednému orgánu členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, podľa vnútroštátneho práva. Súdu sa musia všetky uvedené písomnosti zaslať do jedného mesiaca od dátumu príkazu o nevrátení.

7. Ak súdy v členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, nezačali konanie na návrh jedného z účastníkov, súd alebo ústredný orgán, ktorému sa zašlú informácie uvedené v odseku 6, musí o tom informovať účastníkov a vyzvať ich, aby urobili svoje podania na súd v súlade s vnútroštátnym právom do troch mesiacov od dátumu oznámenia, aby súd mohol preskúmať otázku opatrovníckeho práva k dieťaťu.

Bez toho, aby boli dotknuté kritéria právomoci uvedené v tomto nariadení, súd ukončí konanie, ak v uvedenej lehote nedostal žiadne podania.

8. Bez ohľadu na rozsudok o nevrátení podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 každý následný rozsudok požadujúci návrat dieťaťa vydaný súdom, ktorý má právomoc podľa tohto nariadenia, sa vykonáva podľa oddielu 4 kapitoly III na účely zabezpečenia návratu dieťaťa.“

11 Článok 60 nariadenia č. 2201/2003 s názvom „Vzťahy k niektorým mnohostranným dohovorom“ znie:

„Vo vzťahoch medzi členskými štátmi má toto nariadenie prednosť pred týmito dohovormi v rozsahu, v ktorom sa týka otázok upravených týmto nariadením:

…

e) [Haagsky dohovor z roku 1980].“

12 Článok 62 uvedeného nariadenia s názvom „Rozsah účinkov“ vo svojom odseku 2 stanovuje:

„Dohovory uvedené v článku 60, najmä Haagsky dohovor z roku 1980, sú naďalej platné medzi členskými štátmi, ktoré sú ich zmluvnými stranami, v súlade s článkom 60.“

Vnútroštátne právo

13 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že podľa írskeho práva sa biologickému otcovi detí nepriznáva zo zákona opatrovnícke právo. Navyše skutočnosť, že rodičia, ktorí nie sú manželmi, bývali v spoločnej domácnosti a otec sa aktívne podieľal na výchove dieťaťa, sama osebe neznamená, že otcovi sa také právo priznáva.

14 Podľa článku 6A zákona o opatrovníctve maloletých z roku 1964 (Guardianship of Infants Act 1964), v znení článku 12 zákona o postavení detí z roku 1987 (Status of Children Act 1987), „ak otec a matka nie sú manželmi, súd môže ustanoviť otca na jeho návrh za opatrovníka maloletého".

15 Článok 11 ods. 4 zákona o opatrovníctve maloletých z roku 1964, v znení článku 13 zákona o postavení detí z roku 1987, stanovuje:

„V prípade maloletého, ktorého otec a matka nie sú manželmi, právo jeho otca alebo matky podať podľa tohto článku návrh týkajúci sa zverenia maloletého do osobnej starostlivosti a práva styku s maloletým patrí aj otcovi, ktorý nie je opatrovníkom maloletého; na tento účel sa v tomto článku otcom alebo rodičom maloletého rozumie aj otec, ktorý nie je opatrovníkom maloletého."

16 Zákon o únosoch detí a o výkone rozhodnutí o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti z roku 1991 (Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991), v znení nariadenia z roku 2005 prijatého v súvislosti s Európskymi spoločenstvami (rozsudky v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností) [European Communities (Judgments in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations 2005], vo svojom článku 15 stanovuje:

„Súd môže na návrh osoby, ktorá má podľa súdu záujem na veci, podaný na účely článku 15 [Haagskeho dohovoru z roku 1980] vydať vyhlásenie, že premiestnenie dieťaťa zo štátu alebo jeho zadržiavanie mimo štátu bolo

a) v prípade premiestnenia alebo zadržiavania v členskom štáte neoprávneným premiestnením alebo zadržiavaním v zmysle článku 2 [nariadenia] alebo

b) v ostatných prípadoch neoprávnené v zmysle článku 3 [Haagskeho dohovoru z roku 1980].“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

Skutkové okolnosti, ktoré viedli k sporu vo veci samej

17 Zo spisového materiálu, ktorý bol predložený Súdnemu dvoru, vyplýva, že odvolateľ vo veci samej, J. McB., írsky štátny príslušník, a odporkyňa v tej istej veci, L. E., britská štátna príslušníčka, tvorili nezosobášený pár a žili spolu počas viac ako desiatich rokov v Anglicku, Austrálii, Severnom Írsku a od novembra 2008 v Írsku. Narodili sa im tri deti, a to J., narodený 21. decembra 2000 v Anglicku, E., narodený 20. novembra 2002 v Severnom Írsku, a J. C., narodená 22. júla 2007 v Severnom Írsku.

18 K zhoršeniu vzťahov medzi rodičmi došlo koncom roka 2008 a začiatkom roka 2009, pričom matka z dôvodu údajného agresívneho správania otca viackrát odišla so svojimi deťmi do útulku pre týrané ženy. V apríli 2009 sa obaja rodičia zmierili a rozhodli sa, že 10. októbra 2009 uzavrú manželstvo. Otec však 11. júla 2009 po svojom návrate z pracovnej cesty v Severnom Írsku zistil, že matka spolu s deťmi opäť opustila domov, aby odišla do útulku pre týrané ženy.

19 Dňa 15. júla 2009 právni zástupcovia otca na jeho žiadosť pripravili návrh na začatie konania na príslušnom írskom súde, konkrétne na District Court, prostredníctvom ktorého žiadal, aby mu bolo priznané opatrovnícke právo k jeho trom deťom. Matka

však 25. júla 2009 odletela spolu s troma uvedenými deťmi, ako aj s jedným starším dieťaťom z predchádzajúceho zväzku, do Anglicka. Uvedený návrh nebol k tomuto dňu matke doručený, takže v súlade s írskym procesným právom nebol návrh riadne podaný a právomoc írskeho súdu tak nebola založená.

Konanie začaté otcom v Anglicku

20 Dňa 2. novembra 2009 podal J. McB. na High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Spojené kráľovstvo), návrh, ktorým sa domáhal navrátenia detí do Írska v súlade s ustanoveniami Haagskeho dohovoru z roku 1980 a nariadenia č. 2201/2003. Tento súd uznesením z 20. novembra 2009 vyzval otca, aby v súlade s článkom 15 toho istého dohovoru predložil rozhodnutie alebo iný doklad vydaný írskym orgánom, v ktorom sa uvádza, že premiestnenie detí bolo neoprávnené podľa článku 3 uvedeného dohovoru.

Konanie začaté otcom v Írsku

21 Dňa 22. decembra 2009 J. McB podal na High Court (Írsko) návrh, prostredníctvom ktorého sa jednak domáhal, aby tento súd rozhodol alebo vydal doklad o tom, že premiestnenie jeho troch detí, ktoré sa uskutočnilo 25. júla 2009, bolo neoprávnené v zmysle článku 3 Haagskeho dohovoru z roku 1980, a jednak, aby mu bolo priznané opatrovnícke právo.

22 Rozsudkom z 28. apríla 2010 High Court rozhodol o zamietnutí prvej z požiadaviek z dôvodu, že otec nemal žiadne opatrovnícke právo k deťom v čase ich premiestnenia, takže toto premiestnenie nebolo v zmysle Haagskeho dohovoru z roku 1980 alebo nariadenia č. 2201/2003 neoprávnené.

23 Otec podal proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na vnútroštátny súd. Tento súd vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania uviedol, že otec nemal k svojim deťom k 25. júlu 2009 žiadne opatrovnícke právo v zmysle ustanovení Haagskeho dohovoru z roku 1980. Vnútroštátny súd však uvádza, že definícia pojmu „opatrovnícke právo" na účely návrhov na nariadenie návratu detí z jedného členského štátu do druhého na základe Haagskeho dohovoru z roku 1980 je v súčasnosti obsiahnutá v článku 2 bode 9 uvedeného nariadenia.

24 Vnútroštátny súd zastáva názor, že z ustanovení nariadenia č. 2201/2003 a ani z článku 7 charty nevyplýva, že biologický otec dieťaťa by nevyhnutne mal mať k tomuto dieťaťu opatrovnícke právo na účely rozhodovania o neoprávnenom alebo oprávnenom premiestnení dieťaťa, pokiaľ neexistuje súdne rozhodnutie, ktoré by mu toto právo priznávalo. Vnútroštátny súd však uznáva, že poskytovať výklad týchto ustanovení práva Únie patrí do právomoci Súdneho dvora.

25 Za týchto podmienok Supreme Court rozhodol konanie prerušiť a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Bráni [nariadenie č. 2201/2003], vykladané v súlade s článkom 7 [charty] alebo inak, členskému štátu v tom, aby vo svojom právnom poriadku stanovil požiadavku, že otcovi dieťaťa, ktorý nie je manželom matky, musí byť dieťa zverené do osobnej starostlivosti rozhodnutím príslušného súdu, aby mal ‚opatrovnícke právo', v dôsledku

ktorého je premiestnenie tohto dieťaťa zo štátu jeho obvyklého pobytu neoprávnené na účely článku 2 bodu 11 tohto nariadenia?“

O naliehavom konaní

26 Vnútroštátny súd navrhol, aby sa tento prejudiciálny návrh prejednal v rámci naliehavého konania upraveného v článku 104b rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

27 Vnútroštátny súd odôvodnil tento návrh tvrdením, že podľa odôvodnenia č. 17 nariadenia č. 2201/2003 v prípade neoprávneného premiestnenia dieťaťa sa má bez odkladu dosiahnuť jeho návrat.

28 V tejto súvislosti z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že táto vec sa týka troch detí vo veku 3, 7 a 9 rokov, ktoré boli odlúčené od svojho otca počas viac ako jedného roka. Keďže ide o deti v nízkom veku, najmä pokiaľ ide o najmladšie z týchto detí, udržiavanie súčasného stavu by mohlo vážne narušiť ich vzťah k otcovi.

29 Za týchto podmienok na návrh sudcu spravodajcu tretia komora Súdneho dvora po vypočutí generálneho advokáta vyhovela návrhu vnútroštátneho súdu prejednať prejudiciálny návrh v rámci naliehavého konania.

O prejudiciálnej otázke

O prípustnosti

30 Európska komisia má pochybnosti, pokiaľ ide o prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania, a nemecká vláda tvrdí, že tento návrh je neprípustný. V podstate uvádzajú, že spor vo veci samej sa netýka navrátenia detí podľa článku 11 nariadenia č. 2201/2003, ale sa týka – ešte pred samotným navrátením detí – vydania rozhodnutia o tom, že premiestnenie detí bolo podľa článku 15 Haagskeho dohovoru z roku 1980 neoprávnené. Tento spor sa tak netýka otázky, či premiestnenie detí je neoprávnené podľa článku 2 bodu 11 uvedeného nariadenia, ale či je neoprávnené podľa článkov 1 a 3 toho istého dohovoru. Odvolateľ vo veci samej sa totiž obrátil na príslušný írsky súd s návrhom, prostredníctvom ktorého žiada o vydanie rozhodnutia alebo iného dokladu o tom, že premiestnenie alebo zadržanie detí bolo podľa článku 3 uvedeného dohovoru neoprávnené. Tento návrh podal z dôvodu, že High Court of Justice (England & Wales), Family Division, ho o predloženie takého rozhodnutia alebo dokladu požiadal v súlade s článkom 15 tohto dohovoru.

31 Nariadenie č. 2201/2003, a najmä jeho článok 11, sa však netýka konania stanoveného v článku 15 Haagskeho dohovoru z roku 1980 o určení, že premiestnenie dieťaťa bolo neoprávnené, ale týka sa výlučne konania o jeho navrátení. Článok 11 uvedeného nariadenia by sa tak mal uplatniť až po skončení konania podľa článku 15 uvedeného dohovoru a v prípade, ak sa začalo konanie o navrátení detí, čiže prejudiciálna otázka vnútroštátneho súdu bola predčasná.

32 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora je na vnútroštátnom súde, ktorý rozhoduje spor a ktorý musí niesť zodpovednosť za prijaté súdne rozhodnutie, aby posúdil so zreteľom na osobitosti každej veci, či je na vydanie jeho rozsudku nevyhnutná prejudiciálna otázka, ako aj relevantnosť otázky, ktorú kladie Súdnemu dvoru (rozsudok z 30. novembra 2006, Brünsteiner a Autohaus Hilgert, C-376/05 a C-377/05, Zb. s. I-11383, bod 26 a citovaná judikatúra).

33 Preto, pokiaľ sa položené otázky týkajú výkladu práva Únie, je Súdny dvor v zásade povinný rozhodnúť (pozri najmä rozsudky z 13. marca 2001, PreussenElektra, C-379/98, Zb. s. I-2099, bod 38, a z 1. októbra 2009, Gottwald, C-103/08, Zb. s. I-9117, bod 16).

34 Z uvedeného vyplýva, že domnienka relevantnosti prejudiciálnych otázok položených vnútroštátnymi súdmi môže byť vyvrátená len vo výnimočných prípadoch, najmä keď je zjavné, že požadovaný výklad ustanovení práva Únie uvedených v týchto otázkach nemá žiadnu súvislosť so skutočnosťou ani s predmetom konania vo veci samej (pozri najmä rozsudky Gottwald, už citovaný, bod 17, a z 22. apríla 2010, Dimos Agios Nikolaos, C-82/09, Zb. s. I-3649, bod 15).

35 V prejednávanej veci vnútroštátny súd dospel k záveru, že na rozhodnutie o návrhu, ktorý prejednáva a ktorý sa týka vydania rozhodnutia alebo iného dokladu o tom, že predmetné premiestnenie alebo zadržanie detí bolo v spore vo veci samej neoprávnené, je potrebné, aby bol podaný výklad nariadenia č. 2201/2003 a najmä jeho článku 2 bodu 11. Z uplatniteľných vnútroštátnych predpisov, konkrétne z článku 15 zákona o únosoch detí a o výkone rozhodnutí o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti z roku 1991, v znení nariadenia z roku 2005 prijatého v súvislosti s Európskymi spoločenstvami (rozsudky v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností), však vyplýva, že vnútroštátny súd má v prípade premiestnenia dieťaťa do iného členského štátu povinnosť rozhodnúť o oprávnenosti premiestnenia podľa článku 2

nariadenia č. 2201/2003, pokiaľ ho navrhovateľ žiada o vydanie takého rozhodnutia alebo iného dokladu podľa článku 15 Haagskeho dohovoru z roku 1980.

36 Okrem toho je potrebné uviesť, že podľa článku 60 nariadenia č. 2201/2003 vo vzťahoch medzi členskými štátmi má toto nariadenie prednosť pred Haagskym dohovorom z roku 1980 v rozsahu, v ktorom sa týka otázok upravených týmto nariadením. Podľa článku 62 ods. 2 toho istého nariadenia, a takisto ako sa uvádza v jeho odôvodnení č. 17, je s výhradou tejto prednosti tento dohovor naďalej platný medzi členskými štátmi, ktoré sú jeho zmluvnými stranami, v súlade s uvedeným článkom 60. Preto sa na únosy detí z jedného členského štátu do druhého členského štátu uplatnia pravidlá obsiahnuté v ustanoveniach Haagskeho dohovoru z roku 1980, doplnené ustanoveniami nariadenia č. 2201/2003, pričom tieto posledné uvedené ustanovenia majú v rámci pôsobnosti tohto nariadenia prednosť.

37 Za týchto okolností sa výklad, o ktorý žiada vnútroštátny súd, zdá byť relevantný z hľadiska rozhodnutia, ktoré má tento vnútroštátny súd prijať.

38 Z tohto dôvodu je návrh na začatie prejudiciálneho konania prípustný.

O veci samej

39 Vnútroštátny súd sa v podstate pýta, či nariadenie č. 2201/2003 sa má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby právny poriadok členského štátu podmienil nadobudnutie opatrovníckeho práva otcom dieťaťa, ktorý nie je manželom matky dieťaťa, rozhodnutím príslušného vnútroštátneho súdu, prostredníctvom ktorého sa mu také

opatrovnícke právo, v dôsledku ktorého môže byť premiestnenie alebo zadržanie tohto dieťaťa jeho matkou považované za neoprávnené podľa článku 2 bodu 11 tohto nariadenia, priznáva.

40 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že článok 2 bod 9 uvedeného nariadenia vymedzuje pojem „opatrovnícke právo“ ako „práva a povinnosti súvisiace s osobnou starostlivosťou o dieťa, najmä právo určiť miesto pobytu dieťaťa“.

41 Vo vzťahu k právnym poriadkom členských štátov je pojem „opatrovnícke právo“ samostatným pojmom, keďže tento pojem je vymedzený v nariadení č. 2201/2003. Z potreby jednotného uplatňovania práva Únie, ako aj zo zásady rovnosti totiž vyplýva, že znenie ustanovenia tohto práva, ktoré neobsahuje žiadny výslovný odkaz na právne poriadky členských štátov s cieľom určiť ich zmysel a rozsah pôsobnosti, si v zásade vyžaduje v celej Únii autonómny a jednotný výklad, ktorý musí zohľadňovať kontext ustanovenia a cieľ sledovaný príslušnou právnou úpravou (rozsudok zo 17. júla 2008, Kozłowski, C-66/08, Zb. s. I-6041, bod 42 a citovaná judikatúra). Na účely uplatnenia toho istého nariadenia opatrovnícke právo tak v každom prípade zahŕňa právo oprávnenej osoby určiť miesto pobytu dieťaťa.

42 Odlišná je otázka určenia osoby s opatrovníckym právom. V tejto súvislosti z článku 2 bodu 11 písm. a) uvedeného nariadenia vyplýva, že určenie toho, či premiestnenie dieťaťa bolo, alebo nebolo oprávnené, závisí od existencie „opatrovníckeho práva nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním“.

43 Z toho vyplýva, že nariadenie č. 2201/2003 neurčuje osobu s opatrovníckym právom, na základe ktorého možno považovať premiestnenie dieťaťa podľa jeho článku 2 bodu 11 za neoprávnené, ale v súvislosti s určením osoby s týmto opatrovníckym právom odkazuje na právny poriadok členského štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním. Právny poriadok tohto členského štátu tak stanovuje podmienky, pri ktorých splnení biologický otec nadobudne opatrovnícke právo k svojmu dieťaťu v zmysle článku 2 bodu 9 uvedeného nariadenia, pričom v prípade potreby nadobudnutie tohto práva podmieňuje rozhodnutím príslušného vnútroštátneho súdu, na základe ktorého sa mu také právo priznáva.

44 Vzhľadom na uvedené skutočnosti je potrebné vykladať nariadenie č. 2201/2003 v tom zmysle, že neoprávnenosť premiestnenia dieťaťa na účely uplatnenia tohto nariadenia závisí výlučne od existencie opatrovníckeho práva, ktoré priznáva uplatniteľné vnútroštátne právo a v rozpore s ktorým došlo k tomuto premiestneniu.

45 Vnútroštátny súd sa však pýta, či charta a najmä jej článok 7 má vplyv na výklad uvedeného nariadenia.

46 Odvolateľ vo veci samej spochybňuje skutočnosť, že premiestnenie dieťaťa matkou bez vedomia biologického otca bolo podľa Haagskeho dohovoru z roku 1980 a nariadenia č. 2201/2003 oprávnené, napriek tomu, že otec žil so svojím dieťaťom, ako aj s jeho matkou bez toho, aby uzavreli manželstvo, pričom sa aktívne podieľal na výchove tohto dieťaťa.

47 Odvolateľ vo veci samej sa domnieva, že výklad uvedeného nariadenia, ktorý bol podaný v bode 44 tohto rozsudku, môže viesť k tomu, že tento výklad nebude v súlade s jeho právom na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ktoré je zakotvené v článku 7 charty, ako aj v článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „EDĽP“), a ani s právami dieťaťa zakotvenými v článku 24 tej istej charty. Na účely nariadenia č. 2201/2003 je potrebné „opatrovnícke právo“ vykladať v tom zmysle, že biologický otec také právo nadobudol zo zákona v prípade, že tento otec a jeho deti žijú rovnakým rodinným životom, ako je rodinný život rodiny založenej na manželskom zväzku. Ak by bol taký výklad odmietnutý, potom by „potenciálne“ právo otca, ktoré mu umožňuje podať návrh na príslušný vnútroštátny súd a v prípade potreby nadobudnúť opatrovnícke právo, mohlo v dôsledku jednostranných úkonov matky, ktoré uskutočnila bez vedomia otca, stratiť akékoľvek účinky. Efektivita práva podať taký návrh musí byť chránená náležitým spôsobom.

48 Vnútroštátny súd uvádza, že podľa írskeho práva biologický otec nemá k svojim deťom opatrovnícke právo okrem prípadu, keď sa mu toto právo priznáva na základe dohody uzavretej medzi rodičmi alebo súdneho rozhodnutia, zatiaľ čo matka má také právo zo zákona bez toho, aby sa jej muselo priznávať.

49 Za týchto okolností je potrebné overiť, či rešpektovanie základných práv biologického otca a jeho detí odporuje výkladu nariadenia č. 2201/2003, ktorý bol podaný v bode 44 tohto rozsudku.

50 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že podľa článku 6 ods. 1 prvého pododseku ZEÚ Únia uznáva práva, slobody a zásady uvedené v charte, „ktorá má rovnakú právnu silu ako zmluvy“.

51 Predovšetkým ustanovenia charty sú podľa jej článku 51 ods. 1 určené pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie. Podľa odseku 2 toho istého článku charta nerozširuje rozsah pôsobnosti práva Únie nad rámec právomocí Únie, ani „nezakladá žiadnu novú právomoc ani úlohu pre Úniu, ani nemení právomoci a úlohy

vymedzené v zmluvách“. Súdny dvor tak bol požiadaný, aby v rámci právomocí, ktoré mu boli zverené, podal so zreteľom na chartu výklad práva Únie.

52 Z toho vyplýva, že v rámci tejto veci je potrebné zohľadniť chartu jedine na účely výkladu nariadenia č. 2201/2003 bez toho, aby sa posudzovalo samotné vnútroštátne právo. Konkrétne ide o overenie toho, či ustanovenia charty odporujú výkladu tohto nariadenia, ktorý bol podaný v bode 44 tohto rozsudku, a to najmä vzhľadom na odkaz na vnútroštátne právo, ktorý tento výklad obsahuje.

53 Navyše z článku 52 ods. 3 charty vyplýva, že v rozsahu, v akom táto charta obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v EDĽP, je zmysel a rozsah týchto práv rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v tomto dohovore. Toto ustanovenie však nebráni tomu, aby právo Únie priznávalo širší rozsah ochrany týchto práv. Podľa článku 7 tej istej charty „každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a komunikácie“. Znenie článku 8 ods. 1 EDĽP je totožné so znením uvedeného článku 7 s výnimkou prípadu, keď namiesto pojmu „svoja komunikácia“ používa pojem „svoja korešpondencia“. Z tohto dôvodu je potrebné konštatovať, že článok 7 obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným článkom 8 ods. 1 EDĽP. Článku 7 charty preto treba prisúdiť rovnaký zmysel a rozsah pôsobnosti, ako je zmysel a rozsah pôsobnosti článku 8 ods. 1 EDĽP, tak ako bol vyložený v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri analogicky rozsudok zo 14. februára 2008, Varec, C-450/06, Zb. s. I-581, bod 48).

54 Európsky súd pre ľudské práva sa už zaoberal vecou, ktorej skutkový stav bol analogický so skutkovým stavom prejednávanej veci, keď dieťa páru, ktorý neuzavrel manželstvo, bolo premiestnené do iného štátu jeho matkou, ktorá vo vzťahu k tomuto

dieťaťu vykonáva ako jediná rodičovské práva a povinnosti. V tejto súvislosti Európsky súd pre ľudské práva v podstate rozhodol, že vnútroštátne právo, ktoré zo zákona priznáva rodičovské práva a povinnosti k takému dieťaťu výlučne matke, nie je v rozpore s článkom 8 EDĽP vykladaným so zreteľom na Haagsky dohovor z roku 1980, pokiaľ otcovi dieťaťa, ktorý nemá rodičovské práva a povinnosti, umožňuje, aby sa obrátil na príslušný vnútroštátny súd s návrhom na zmenu priznania týchto práv a povinností (rozhodnutie ESĽP, Guichard v. Francúzsko z 2. septembra 2003, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí*, 2003-X, pozri rovnako v tomto zmysle rozsudok ESĽP, Balbontin v. Spojené kráľovstvo zo 14. septembra 1999, žaloba č. 39067/97).

55 Z toho vyplýva, že na to, aby sa rozhodlo, že premiestnenie dieťaťa, ktoré jeho matka zobrala do iného členského štátu, je neoprávnené, je na účely uplatnenia nariadenia č. 2201/2003 potrebné, aby sa jeho biologický otec obrátil pred premiestnením dieťaťa na príslušný vnútroštátny súd s návrhom, aby sa mu priznalo opatrovnícke právo k jeho dieťaťu, ktoré je v takom prípade takisto podstatnou súčasťou práva biologického otca na súkromný a rodinný život.

56 Európsky súd pre ľudské práva však takisto rozhodol, že vnútroštátna právna úprava, ktorá nepriznáva biologickému otcovi nijakú možnosť nadobudnúť opatrovnícke právo k svojmu dieťaťu v prípade neexistencie súhlasu matky, predstavuje neodôvodnenú diskrimináciu otca, a je teda v rozpore s článkom 14 EDĽP v spojení s článkom 8 EDĽP (rozsudok ESĽP, Zaunegger v. Nemecko z 3. decembra 2009, žaloba č. 22028/04, body 63 a 64).

57 Naopak skutočnosť, že biologický otec nie je na rozdiel od matky automatickým držiteľom opatrovníckych práv k svojmu dieťaťu podľa článku 2 nariadenia č. 2201/2003, nemá vplyv na základný obsah jeho práva na súkromný a rodinný život, pokiaľ právu uvedenému v bode 55 tohto rozsudku je poskytovaná ochrana.

58 Toto konštatovanie nemôže spochybniť ani skutočnosť, že pokiaľ otec neuskutočnil včas úkony na to, aby nadobudol opatrovnícke právo, stráca v prípade premiestnenia dieťaťa matkou do iného členského štátu možnosť domáhať sa navrátenia dieťaťa do členského štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt. Také premiestnenie je totiž zo strany matky, ktorá má opatrovnícke právo k dieťaťu, oprávneným výkonom jej vlastného práva voľného pohybu upraveného v článku 20 ods. 2 písm. a) ZFEÚ a článku 21 ods. 1 ZFEÚ a práva rozhodovať o mieste pobytu dieťaťa bez toho, aby to zbavovalo biologického otca možnosti, aby vykonal svoje právo na podanie návrhu smerujúceho k tomu, aby mu bolo následne priznané opatrovnícke právo k jeho dieťaťu a právo styku s ním.

59 Priznanie opatrovníckeho práva k dieťaťu jeho biologickému otcovi napriek tomu, že mu také právo nebolo priznané na základe vnútroštátneho práva, sa tak podľa článku 2 bodu 11 nariadenia č. 2201/2003 nezlučuje s požiadavkami právnej istoty a potrebnou ochranou práv a slobôd iných podľa článku 52 ods. 1 charty, v tomto prípade matky. Také riešenie by okrem iného predstavovalo riziko porušenia článku 51 ods. 2 charty.

60 Je tiež potrebné pripomenúť, že článok 7 charty, ktorý vnútroštátny súd uviedol vo svojej prejudiciálnej otázke, sa má vykladať vzhľadom na záväzok zohľadniť najlepšie záujmy dieťaťa prijatý v článku 24 ods. 2 tejto charty a zohľadniť potrebu dieťaťa pravidelne udržiavať osobné vzťahy a priame styky s obidvomi svojimi rodičmi, ako to vyjadruje článok 24 ods. 3 charty (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. júna 2006, Parlament/Rada, C-540/03, Zb. s. I-5769, bod 58). Navyše z odôvodnenia č. 33 nariadenia č. 2201/2003 vyplýva, že toto nariadenie uznáva základné práva a dodržiava zásady charty, pričom sa predovšetkým snaží zabezpečiť rešpektovanie základných práv dieťaťa, ako sú ustanovené v článku 24 charty. Ustanovenia uvedeného nariadenia tak nemožno vykladať spôsobom, ktorý by porušoval uvedené základné právo, ktorého

dodržiavanie je nepopierateľne na rovnakej úrovni ako najlepší záujem každého dieťaťa (pozri v tomto zmysle rozsudok z 23. decembra 2009, Detiček, C-403/09 PPU, Zb. s. I-12193, body 53 až 55).

61 Za týchto okolností je potrebné preskúmať, či článku 24 charty odporuje taký výklad nariadenia č. 2201/2003, aký bol podaný v bode 44 tohto rozsudku.

62 V tejto súvislosti je potrebné zohľadniť rôznorodosť mimomanželských vzťahov a z toho vyplývajúcu rôznorodosť vzťahov medzi rodičmi a ich deťmi, na ktorú poukázal vnútroštátny súd vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania a ktorá sa prejavuje tým, že členské štáty priznávajú rozsah a rozdelenie rodičovských práv a povinností rôzne. Článok 24 charty je teda potrebné vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby sa na účely uplatnenia nariadenia č. 2201/2003 v zásade priznalo opatrovnícke právo výlučne matke a biologickému otcovi až na základe súdneho rozhodnutia. Takáto požiadavka totiž príslušnému vnútroštátnemu súdu umožňuje, aby rozhodol o opatrovníckom práve k dieťaťu, ako aj o práve styku s ním, pričom zohľadní také relevantné údaje, aké uviedol vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, a to najmä okolnosti narodenia dieťaťa, povahu vzťahu medzi rodičmi, povahu vzťahu medzi každým z rodičov a dieťaťom, ako aj schopnosť každého z rodičov plniť si opatrovnícke povinnosti. Zohľadnenie týchto údajov má chrániť najlepší záujem dieťaťa v súlade s článkom 24 ods. 2 charty.

63 Z uvedeného vyplýva, že článkom 7 a 24 charty neodporuje výklad, ktorý bol podaný v bode 44 tohto rozsudku.

64 Za týchto okolností je preto potrebné odpovedať na položenú otázku tak, že nariadenie č. 2201/2003 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby právny poriadok

členského štátu podmienil nadobudnutie opatrovníckeho práva otcom dieťaťa, ktorý nie je manželom matky dieťaťa, rozhodnutím príslušného vnútroštátneho súdu, na základe ktorého sa mu také opatrovnícke právo, v dôsledku ktorého môže byť premiestnenie alebo zadržanie tohto dieťaťa jeho matkou považované za neoprávnené podľa článku 2 bodu 11 tohto nariadenia, priznáva.

O trovách

65 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby právny poriadok členského štátu podmienil nadobudnutie opatrovníckeho práva otcom dieťaťa, ktorý nie je manželom matky dieťaťa, rozhodnutím príslušného vnútroštátneho súdu, na základe ktorého sa mu také opatrovnícke právo, v dôsledku ktorého môže byť premiestnenie alebo zadržanie tohto dieťaťa jeho matkou považované za neoprávnené podľa článku 2 bodu 11 tohto nariadenia, priznáva.

Podpisy